

RS – sak Fylkesvåpen for Vestland fylkeskommune

Saksutgreiing

Prosjektleiar legg her fram sak om vidare prosess med Fylkesvåpen for Vestland fylkeskommune.

1. Bakgrunn

Til møtet i Fellesnemnda 19. desember 2018 la Arbeidsutvalet fram prosjektleiar si tilråding til fylkesvåpen for Vestland fylkeskommune, utan å slutte seg til tilrådinga. Fellesnemnda gjorde følgjande vedtak:

Fellesnemnda ber administrasjonen arbeide vidare med saka og jobbar fram med alternativ med utgangspunkt i dei forslaga som er kome fram i møtet.

Jenny Følling (Sp) sette fram slikt oversendingsforslag til administrasjonen:

- 1. Fellesnemnda ber om forslag på alternative grønfargar på tilrådd alternativ – tilbydar C natur og landskap.*
- 2. Fellesnemnda ber om at folkefavoritten vert bearbeidd vidare og framlegg på historisk samlande motiv.*

Gunhild Berge Stang (V) sette på vegner av V, H og Frp fram slikt felles oversendingsforslag til administrasjonen:

«Fellesnemnda vil i det vidare arbeidet med nytt fylkesvåpen gå vidare med Gulatinget, Onarheimsgildet, og St Sunniva. Tematisk skal ein vektlegge at det nye fylkesvåpenet speglar vilje til demokrati, folkevald makt og med referanse til vår felles historie.»

Etter vedtaket i Fellesnemnda 19. desember 2018 er designkonkurransen avslutta. Tilbydar C vann konkurransen, sjølv om vinnarforslaget ikkje er vald som fylkesvåpen. Designbyrået som vann, viste seg å være Neue Design Studio. Dei hadde i tillegg 3 av 4 tilrådde forslag frå fagkomitéen.

Prosjektleiar legg dette til grunn for utgreiinga av den vidare prosessen nedanfor. Oppfølginga av vedtaket og oversendingsforslaga er gjort greie for i kvart sitt kapittel. Prosjektplan i kapittel 4 viser meir detaljert vegen fram til vedtak av Fylkesvåpen for Vestland fylkeskommune.

2. Arbeid med oversendingsforslag 1

Fellesnemnda vedtok 19. desember 2018 følgjande oversendingsforslag:

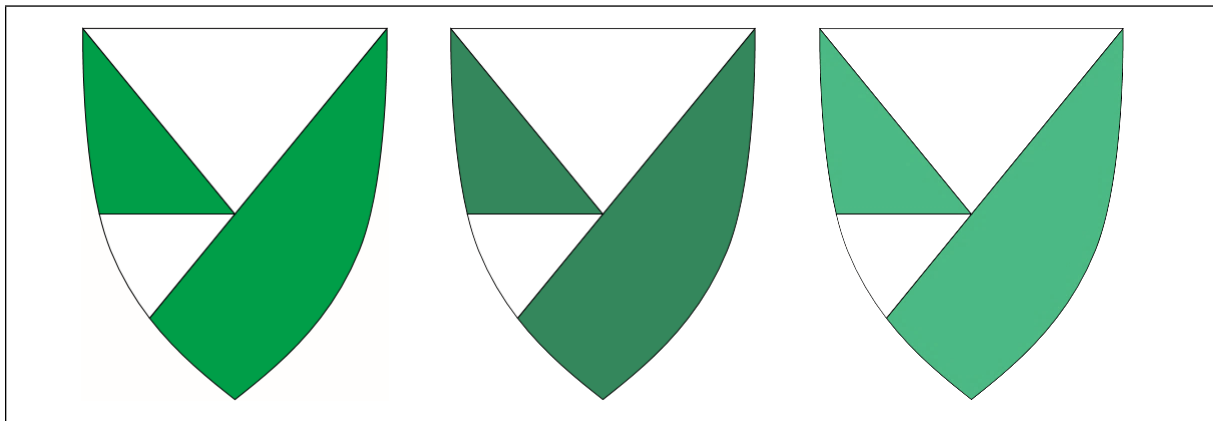
1. Fellesnemnda ber om forslag på alternative grønfargar på tilrådd alternativ – tilbydar C natur og landskap.
2. Fellesnemnda ber om at folkefavoritten vert bearbeidd vidare og framlegg på historisk samlande motiv.

Prosjektlear ser for seg følgjande prosess for oversendingsforslag 1:

2.1 Framlegging av fargealternativ for tilrådd alternativ

Det vil verte utarbeidd alternativ der fargane på fagkomitéen sitt tilrådde alternativ er justerte. Arbeidet vert utført som eit tilleggsoppdrag til Neue Design Studio.

Døme på justering av fargar i våpenmerke utarbeidd av prosjektlear:

1. Som lagt fram i designkonkurransen
2. Justert farge
3. Justert farge

2.2 Bearbeiding av folkefavoritten

Prosjektlear viser til saksutgreiing (PS52/2018) lagt fram for Fellesnemnda 19.12.2018. Det er ikkje avklart kven som har opphavsrett, jf lov om opphavsrett til åndsverk m.v. av 15. juni 2018, til folkefavoritten. Det har ikkje lukkast å avklare spørsmålet. Prosjektlear konstaterer at det er betydeleg risiko for brot på lova om ein går vidare.

Prosjektlear syner til at det er allereie utgreia eit alternativ mellom dei tilrådde alternativa frå fagkomitéen der byrået har tatt utgangspunkt i ideen til folkefavoritten og at Fellesnemnda i sitt vedtak frå 19. desember ikkje ynskte å gå vidare med dette alternativet. Prosjektlear ser det ikkje mogeleg å arbeide vidare med folkefavoritten og rår til at dette alternativet ikkje vert med i vidare prosess.

3. Arbeid med oversendingsforslag 2

Fellesnemnda vedtok 19. desember 2018 følgjande oversendingsforslag:

«Fellesnemnda vil i det vidare arbeidet med nytt fylkesvåpen gå vidare med Gulatinget, Onarheimsgildet, og St Sunniva. Tematisk skal ein vektlegge at det nye fylkesvåpenet speglar vilje til demokrati, folkevald makt og med referanse til vår felles historie.»

3.1. Prosess

Prosjektleiari organiserer arbeidet som eit tilleggssoppdrag til Neue Design Studio. Arbeidet vert utført som eit samarbeid mellom byrå, prosjektleiari og Arbeidsutvalet (FN-AU). Arbeidsutvalet vil verte involvert i møta våren 2019. Prosjektleiari ser føre seg ein stegvis prosess der avgjerande spørsmål vart avklara i tidleg fase, før prosjektet går vidare til siling og endeleg utforming.

Det vil være avgjerande for eit godt resultat å oppnå den rette balansen mellom det abstrakte, det figurative og det monumentale i utforming av fylkesvåpenet. Prosjektleiari vil vurdere å få designbyrå til å knyte til seg teiknar.

Prosjektleiari er no i gang med å vurdere motivkrinsane Fellesnemnda har gått vidare med, i lys av retningslinene frå same vedtak. Utgreiinga viser førebels at for St. Sunniva og Onarheimsgildet er det krevjande å lokalisere motiv som høver til retningslinene. Gulatinget høver førebels godt til retningslinjene, og prosjektleiari finn at Gulatinget har eit rikt motivtilfang.

Nedenfor er prosjektleiari sin vurdering av Gulating, St. Sunniva og Onarheimsgildet. For Gulating er også greidd ut kva motiv som kan være aktuelle, og nokre døme på korleis aktuelle motivkrinsar kan verte sjåande ut. Utgreiinga er tentativ. Prosjektleiari vil være ferdig med avgrensing av motivtilfang til FN-AU sitt møte 26. mars 2019.

3.1. Onarheimsgildet som motivkrins

Mykje er uklart om Onarheimsgildet, ei samanslutning av gildebrør frå det gamle Hordaland. Ein reknar som sikkert at tingstaden Onarheim har vore ein del av ein større tingstruktur i Hordaland og Sogn og Fjordane. Fellestinget, og det øvste tinget, var Gulatinget. Der møttest folk frå Hordaland og Sogn og Fjordane, på nøytral grunn midtveges mellom høvdingseta, for å diskutere seg fram til semje i vanskelege saker. Gulatinget er etablert på 800-talet, og har kanskje fungert som eit regionalt ting i nokre hundreår før dette. På nivået under Gulatinget hadde truleg kvart av fylka Horda, Sygna og Firda 4 såkalla fjordingsting, og under dette eit nettverk av lokale ting. Det kan ha vore eit fylkesting for kvart av dei 3 fylka, på nivået mellom fjordingstinga og Gulatinget.

Onarheim var truleg åstad for eit av dei regionale tinga i Hordaland i mellomalderen, kan hende var det eit fjordingsting eller sjølve fylkestinget. Tinget på Onarheim kan ha røtter langt tilbake, kanskje til

før vikingtid. Øya Tysnes er av fleire halden fram som ein sentral kultstad lenger bak i tid, og ulike teikn kan tolkast i denne retninga, men dette er uvisst.

Onarheimseglet er motivgrunnlag for fylkesvåpenet til Hordaland fylkeskommune. To krosslagde øksar under ei krone er eit motiv henta frå seglet, som skriv seg frå eit hyllingsbrev til Kong Magnus Magnusson i 1344. Motivet er tufta på St. Olavsmytten, og framstiller tingsamlinga på Onarheim. Øksene framstiller starten og slutten på Olssok, altså den tida tinget var samla under krona. Motivet er symmetrisk, klart og gjenkjenneleg. Onarheimseglet er eitt av dei få haldepunkta vi har frå tinget på Onarheim.

Olav den heilage er knytt til Trøndelag ved sin død og kanonisering. Som leiar var han ikkje ein utprega folkestyrar, og reiv m.a. fleire tingstader for å styre meir aleine. Han var omstridd og ikkje samlande i si samtid, måtte flykte frå landet, og vart drepen når han kom tilbake. Etter død og kanonisering kravde kyrkja at alle komande norske kongar til evig tid skulle reknast som Olavs vasallar, og dermed underordne seg kyrkja. Dette nekta kongane.

Døme på bruk av Onarheimsseglet i våpenmerke:

1. *Hordaland fylkeskommune våpenmerke*
2. *Hordaland fylkeskommune våpenmerke med endra botnfarge (prosjektleiar)*
3. *Tysnes kommune våpenmerke*

3.2 St. Sunniva som motivkrins

Legenda om Sunniva er kjend frå tre eldre skrifter, to av dei er frå slutten av 1100-talet og den tredje frå 1300-talet. Historia i skriftene er noko ulik, men hovudtrekka er dei same:

Kongsdottera Sunniva flykta frå ein vikinghøvding som terroriserte folket hennar og ville tvinge henne til giftarmål. Sunniva, som hadde ei djup kristentru, valgte å rømme landet. Med henne på flukt var mange av folket hennar, og dei sette ut på havet i tre båtar utan segl, årer eller styre, og la lagnaden i Guds hender. Båtane dreiv mot land i Firdafylket, men innbyggjarane der gjekk til åtak på dei og jagde dei ut på havet att. Ein storm skilde båtane. Ein kom til øya Kinn medan to landa på øya Selja. Sunniva og folket hennar vart buande i holer og under hellarar på Selja. Øya hadde ikkje busetnad, men vart nytta som beiteland for bøndene. Etter kvart som dyr kom vekk frå beite skulda bøndene Sunniva og fylgjet henna for å ha stole dei og det oppstod konflikt. Bøndene bad Håkon Ladejarl om å kome med hærfolk og drepe dei. Håkon kom med ein hær, og Sunniva og folket hennar flykta inn i holene der dei bad gud om å la fjellet falle ned over dei framfor å verte tekne av Håkon og hans menn. Bøna vart høyrd og fjellet raste ned over Sunniva og fylgjet henna. I 996 fant nokre

handelsmenn ein hovudskalle som det steig ljøs opp mot himmelen frå på Selja, og det kom ei vedunderleg lukt frå den. Dei la han fram for Olav Tryggvason. Kongen drog til Selja med eit fylje av mange kristne menn og fann den nedrasa hammaren. Då dei granska den fann dei ei mengde bein med søt ange samt den uskadde kroppen til Sunniva. Sunniva vart ein helgen som hadde lidd martyrdøden og det vart bygd ei kyrkje til henne på staden.

Sunniva er omtala som den første norske kvinnelege helgen, og det oppstod ein sterk kult knytt til henne. På Selja vart det bygd fleire kyrkjer og eit klosteranlegg. I ca. 1068 delte Olav Kyrre landet inn i tre bispedømer, og heile vestlandet låg under Selja bispedømme. Det var truleg fleire grunnar til at bispedømmet for Vestlandet vart lagt til Selja. I tillegg til at Selja var geografisk knytt til St. Sunniva sin martyrdød var Selja ein svært strategisk stad langs kysten av Noreg. Såleis må det ha vore viktig for Olav Kyrre å etablere eit kristent maktsentrum her.

Bispedømmet hadde sete på Selja fram til 1170 då bispedømmet formelt vart flytta til Bergen, då den store Kristkyrkja på Holmen var ferdigstilt. Sunnivaskrinet vart då flytta frå Selje og plassert på høgalteret i den nye kyrkja. Sannsynlegvis hadde biskopen flytta si verksemd til Bergen, som på denne tida var landet sin største by, lenge før den formelle flyttinga av bispestolen.

Historia om St. Sunniva er ei legende og det er uvisst om ho nokon gong har eksistert. Forteljingane om henne har klåre likskapar med legenda om St. Ursula og St. Modwena. Karakteren er også ein kjend arketypp frå dramadiktinga i Europa på 900-talet. Mykje taler for at segna om Sunniva er eit litterært arbeid som er utført av enten ein prest eller ein munk, for å styrke etableringa av eit maktsenter på ein strategisk stad langs kysten.

I religiøse bilete vert Sunniva ofte framstilt med to attributtar, stein (til v.) og hole (til h.), noko som peiker attende på segna.

Døme på bruk av Sunniva i våpenmerke:

1. *Selje kommune våpenmerke*
2. *Sunniva med stein. Utsnitt av logo til St. Sunniva skole (prosjektleiar)*
3. *Sunniva med stein. Innsendt framlegg meldt til Fellesnemda, (RS43/2018)*

3.3 Gulating som motivkrins

Gulatinget var det regionale tinget for Vestlandet. Landområdet som var knytt til Gulatinget endra seg i løpet av mellomalderen. Før 930 var det i hovudsak dagens Hordaland og Sogn og Fjordane fylke som var omfatta av tinget. Etter midten av 900-talet vart området utvida til å omfatte Sunnmøre, Rogaland og Agderfylka. På tidspunktet for innføringa av landslova i 1274 omfatta Gulatingområdet også Valdes, Hallingdal og Setesdalen.

Etter 1274 når alle dei regionale tinga hadde godtatt Landslova var det ei felles lov for heile landet som erstatta dei regionale lovene. Landslova byggjer mykje på dei eldre lovene og mykje frå Gulatingslova er vidareført i denne. Ser ein på innhaldet i Landslova har den henta meir av innhaldet sitt frå Gulatingslova enn frå dei tre andre lovbøkene, Frostatingslova, Eidsivatingslova og Borgartingslova.

Opphavleg var Gulatinget eit allting. Det vil sei eit ting der alle frie menn hadde rett til å møte. Seinare vart det gjort om til eit lagting, eit representasjonsting, ei ordning som i grunntrekk er det same som vi har i dag.

Tinget var ein stad der ein møttest for å samtale for å løyse utfordringar, og der alle respekterte det ein kom fram til. Gulatinget hadde både lovgjevande og dømmende makt. Der tingmennene godkjende lovene i forhandlingar med kongen sine representantar og kyrkja. Noko av det som i dag er viktigast med historia om Gulating er at ein her anerkjende at ein er einige om å dele makt, at alle stemmer skal høyrast, og at tinget er eit møte mellom likemenn. Desse prinsippa ligg til grunn for dagens demokrati, og vi kan her trekkje linjer frå forhistoria og fram til i dag.

Frå den nøytrale lokaliseringa i Gulen, i grensa mellom Hordaland og Sogn og Fjordane, vart Gulatinget flytt til Bergen like etter 1274. Tinget utvikla seg parallelt frå å være ein arena for konfliktløsning til å verte ei arena for kongeleg maktutøving. Med Landslova i 1274 vart bøndene si dømmende makt svekka og kongen den høgaste dommaren. Kongen sin representant, lagmannen, spela no ei leiande rolle på tinget.

Med erkjenninga om at samfunnet endrar seg i mente, er det likevel grunnlag for å sei at Gulating har grunntrekk ved seg som kan seiast å være sentrale element i statsdanninga i det som seinare skulle verte Noreg slik vi kjenner det i dag. Det var på Gulatinget Håkon den gode etter kjeldene skal ha gjeve bøndene odelen tilbake, i byte mot lovnad om at dei skulle stille hær mot ytre fiendar. Dette vart organisert ved leidangen og vetene langs norskekysten, og er i grunn eit folkeforsvar.

Gulen kommune har i dag dei to steinkrossane i Eivindvik som motiv på sitt kommunevåpen. Krossane er tett knytt opp til Gulatinget og markerer det mange meiner er tingstaden for den tida Gulatinget møtte i Eivindvik.

Aktuell motivkrins knytt til Gulatinget

Utgreiinga er ikkje uttømmende enno, men aktuelle motivkrinsar kan være følgjande: litterære motiv, gjenstandar frå Gulatinget, landskapet på steden, symbol knytt til institusjonar som vaks fram i denne fasen, folkemakt, kombinasjonar

Motivgruppe	Kjelde	Aktuelt motiv
Litterære motiv	Gulatinglova – primært den eldre delen	3 x 3 x 3 vert 27. Dette var talet på Gulatingmenn som måtte til for å sette tinget Motiv frå dei eldste kjende avskriftene av lova, td Rantzauboka (oml 1250)
	Islandske ætte- og kongesagaer	Motiv knytt til viktige hendingar og personar, mellom anna Håkon den Gode Adalsteinsfostre, Ingolv Arnasson og Ulvlfjot
	Tåttar og segn	Kongabui under krossen der Håkon sat (Gulatingssullen)
	Gulatingseglet	Stjerne/sol og måne, trone, lovbok og allmugen, lovseiemannen, septer og måne
Gjenstandar		Krossane i Eivindvik
Landskapet	Eivindvik	Ulike landskapstrekk (sjø, slette, platform, bergvegg)
Symbol på institusjonar	Leidangen	Motiv frå runepinne som viser skipsfylkinga Vete for varsling
	Representasjonstinget	Halvsirkel/amfi, veband 3 (Sygna, Firda, Haruda)

		7 (Nordfjord, Sunnfjord, Sogn, Nordhordland, Sunnhordland, Voss, Hardanger)
	Lova	Vekt, bok
Folkemakt	Folket sine symbol og uttrykk	Vernemagiske symbol (valknute, muruspjeld, karveskurd mv)
Kombinasjonar	Statsdanning generelt	Krone, lilje, sverd, løve

Skisser med utgangspunkt i Gulating

Døme på bruk av Gulatingsseglet i våpenmerke:

1. Gulatingsseglet (avtrykk i *Diplomatarium Norvegicum* 662 dagsett 23.06.1421)
2. Gulatingsseglet komplettert ved fri bearbeiding (prosjektleiar)
3. Gulating 2 – i gull på raud bakgrunn (prosjektleiar)

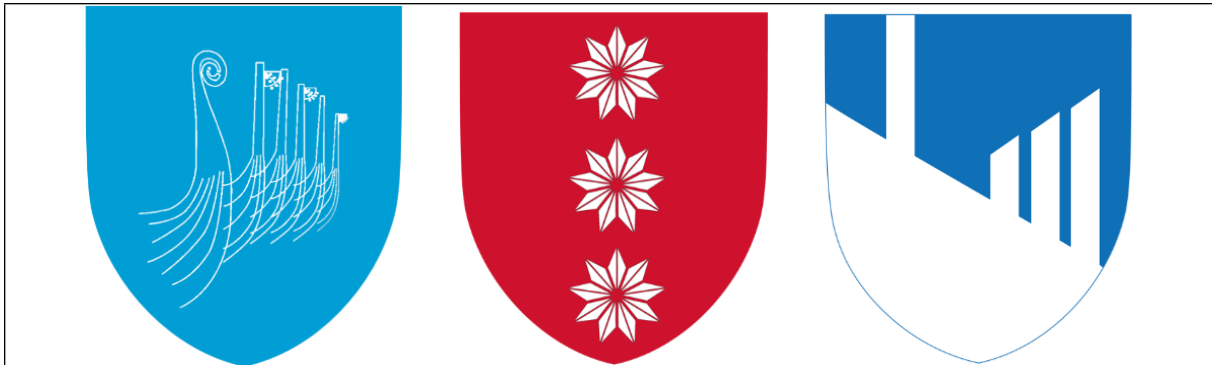
Døme på bruk av gjenstander (kross og septer) frå Gulatinget i våpenmerke:

1. Gulen kommune våpenmerke (Gulatingskrossane)
2. Ein kross sett inn i skjoldet (prosjektleiar)
3. Septer frå Gulatingsseglet (prosjektleiar)

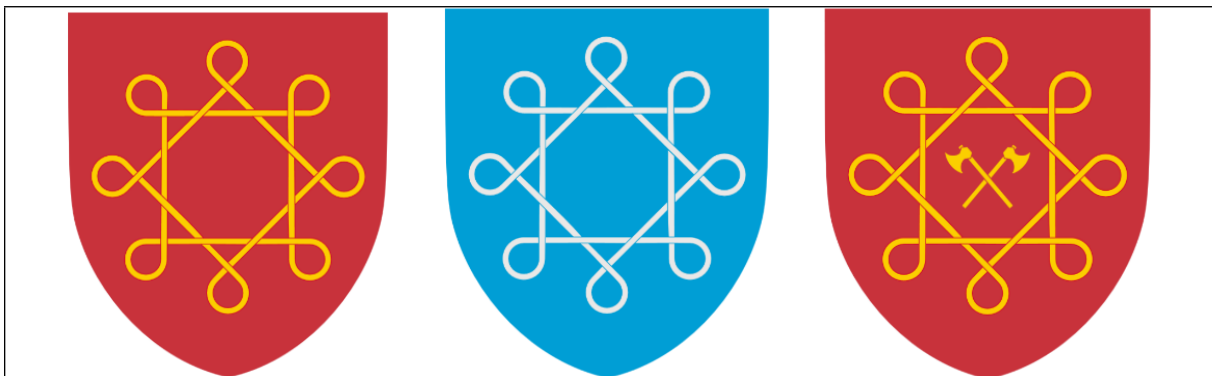

Døme på bruk av symbol på institusjonar (leidangen og representasjonstinget) i våpenmerke:

1. *Leidangen (prosjektleiar, frå Tusenårstaden Gulatinget si heimeside)*
2. *I karveskurd 27 Gulatingsmenn framstilt som 3 x 9-takka stjerner (prosjektleiar)*
3. *Abstrakt representasjon av tingmennene og lagmannen (prosjektleiar)*

Døme på bruk av symbol på institusjonar (veband) og folkemakt (folket sine symbol og uttrykk) i våpenmerke:

1. *Valknute (vern mot vonde makter) kjend frå Vestlandet sin folkekunst. Historisk og folkeleg symbol som teiknar ytre sirkelform (veband). To fylke som går i lag. 8 sirkelar knyter saman Nordfjord, Sunnfjord, Sogn, Nordhordland, Sunnhordland, Voss, Hardanger og Bergen. (prosjektleiar)*
2. *Som 1 i blå botnfarge*
3. *Som 1, men med olavsøkser som historisk referanse*

4. Økonomi og Prosjektplan

4.1 Økonomi

Det vil verte kostnadar i den vidare prosessen. Storleiken vil avhenge av kor mange forslag ein ynskjer å få utarbeidd, men prosjektleiar ser ikkje store utfordringar knytt til dette, då kun eitt byrå vert engasjert.

4.2. Ressursgruppe

Fagkomiteen sitt arbeid er ferdigstilt. Det vert etablert ei ressursgruppe for kvalitetsikring av arbeidet framover.

4.2 Prosjektplan

Dato	Politisk forankring	Prosess	Ansvar
4. februar	Møte FN-AU	Sak med rapportering og plan for vidare arbeid	Prosjektleiar legg fram sak
14. Februar	Møte FN	Sak med rapportering og plan for vidare arbeid	Prosjektleiar legg fram sak
26. mars	Møte FN-AU	Presentasjon av vinnarforslaget med fargealternativ Forslag til aktuelle motiv for fylkesvåpen Vegval i prinsipielle spørsmål <ul style="list-style-type: none"> • monumentalitet • grafisk stil: abstrakt vs realistisk	Prosjektleiar legg fram sak FN-AU gjer vegval
29. april	Møte FN-AU	Fleire utkast til fylkesvåpen i tråd med grafisk strategi, og siling av motiv FN-AU gjev tilbakemeldingar på dei presenterte forslaga	Prosjektleiar legg fram sak FN-AU gjer vegval
13. mai	Møte FN-AU	PS-sak med forslag til fylkesvåpen	Prosjektleiar
23. mai	Møte FN	FN gjer vedtak om tilråding til nytt fylkesvåpen	Saka frå FN- AU går til FN
4. og 12. juni	Fylkestinga i SFFK og HFK	Vedtak om nytt fylkesvåpen	Saka frå FN går vidare til FT